

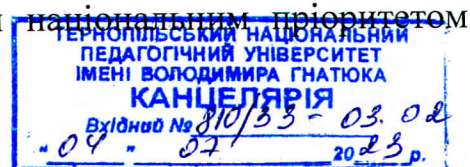
ВІДГУК

офіційного опонента кандидатки педагогічних наук, старшої викладачки кафедри автомобільного транспорту, викладачки спеціальних економічних дисциплін Відокремленого структурного підрозділу «Бережанський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

ДУДКИ Уляни Теодозіївни

на дисертацію **КОСТЕНКО Оксани Василівни** на тему «**Формування професійних компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних засобами інформаційно-комунікаційних технологій**», подану до захисту у разову спеціалізовану вчену раду ДФ 58.053.031 у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 015 «Професійна освіта» (за спеціалізаціями)

Актуальність теми дисертаційної роботи. В умовах реформування української професійної (професійно-технічної) освіти, переходу на багаторівневу підготовку майбутніх фахівців, професійних та конкурентоспроможних кадрів, особливої актуальності набуває проблема компетентнісного підходу, концепція якого обґрунтовує необхідність розвитку особистості фахівця з позитивним світоглядом, який здатний швидко адаптуватися до нетрадиційних, швидкозмінних життєвих і виробничих ситуацій. Компетентнісний підхід є важливим концептуальним підґрунтям реалізації нової системи принципів визначення цілей професійної (професійно-технічної) освіти, відбору і структурування змісту навчального матеріалу, організації освітнього процесу й оцінювання освітніх результатів із метою досягнення майбутніми робітниками високого рівня знань, досвіду, практичної обізнаності для виконання завдань професійного змісту. В умовах воєнного стану та всесвітньої пандемії реалізація компетентнісного підходу потребує впровадження інформаційних і комунікативних технологій в освітній процес закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Як наслідок, інтенсивний розвиток сфери освіти на основі інформаційних і телекомунікаційних технологій стає важливим національним пріоритетом

України, оскільки після скасування воєнного стану перед економікою країни постане проблема відновлення її довоєнного рівня.

Дослідниця аргументує, що актуальною є проблема підготовки кваліфікованих робітників бухгалтерського обліку нової формації, здатних ефективно працювати у швидкозмінних воєнних та післявоєнних умовах, відповідати ринковим запитам виробництв, здійснювати розрахунки показників фінансової діяльності підприємств, вирішувати відповідні професійні ситуації, здійснювати прогнозування виробничих ситуацій, необхідні для прийняття оперативних і поточних управлінських рішень. Тому з цієї позиції тема дисертаційної роботи Оксани Василівни Костенко є актуальною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація підготовлена відповідно до науково-дослідницької теми кафедри психології, педагогіки та філософії Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського «Психолого-педагогічні засади реформування організації та змісту діяльності вищої школи в Україні (теоретико-методологічний аспект)» (реєстраційний №0116U004581) та «Підготовка майбутніх фахівців в інформаційному середовищі педагогічних закладів освіти» (реєстраційний №0122U000108) Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Отже, тема дисертаційного дослідження Оксани Василівни Костенко, яка присвячена розв'язанню проблеми формування професійних компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних засобами інформаційно-комунікаційних технологій є актуальною як у теоретичному так і практичному аспектах.

Наукова новизна одержаних результатів. Найважливішими результатами дисертаційної роботи Костенко Оксани Василівни, які характеризуються науковою новизною, вважаємо:

- вперше теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено технологію формування професійних

компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних засобами ІКТ, яка складається з цільового, змістовного, навчально-педагогічного та результативного компонентів; розроблено електронні навчально-методичні комплекси з формування професійних компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних: інтерактивний збірник завдань з бухгалтерського обліку (Частина І), інтерактивний посібник «Бухгалтерський облік», інтерактивний посібник «Економічна діяльність підприємства, статистика та фінанси», освітня онлайн-платформа для обліковців, навчальний сайт «ІСТО»; розроблено інформаційно-освітнє середовище за освітньою програмою підготовки кваліфікованих робітників за професією «Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних», що представляє собою навчальний сайт «Планета обліку»;

- уточнено поняття «компетентнісний підхід», «компетентність», «професійні компетентності» та визначено їх риси і структурні компоненти;
- удосконалено зміст, методи та форми організації професійно-теоретичної підготовки за освітньою програмою підготовки кваліфікованих робітників за професією «Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних» в умовах дистанційного та змішаного навчання.

Практичне значення одержаних результатів. Практичну цінність, на нашу думку, мають отримані результати наукового пошуку, що вбачаються нами у реалізації технології формування професійних компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних засобами ІКТ, розробленості електронних навчально-методичних комплексів та інформаційно-освітнього середовища за освітньою програмою підготовки кваліфікованих робітників за професією «Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних».

Окремі положення дисертаційної роботи, що розглядаються, були використані під час організації професійно-теоретичної підготовки майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, задіяних у експерименті: Вище професійне

училища №7 м. Кременчука Полтавської області (довідка № 06/p2-394 від 04.10.2022р.), ДПТНЗ «Професійний аграрний ліцей» м. Кобеляки (довідка № 05-13/189 від 05.10.2022р.), ДНЗ «Гадяцьке вище професійне аграрне училище» (довідка № 280 від 03.10.2022р.), Професійно-технічне училище № 50 м. Карлівка (довідка № 525/02-13 від 04.10.2022р.).

Матеріали дослідження схвалено у ході апробації викладачами та майстрами виробничого навчання закладів, що взяли участь у експериментальній частині дослідження, та відзначено як такі, що заслуговують на використання в процесі професійної підготовки майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних.

Розроблена й упроваджена у освітній процес авторська експериментальна технологія представляє інтерес з огляду ефективності її впливу на процес формування професійних компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних в умовах дистанційного та змішаного навчання.

Обґрунтованість наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації, повнота їх висвітлення у наукових працях. Робота здобувачки містить чітко сформульовані мету, об'єкт і предмет дослідження та основні завдання, які вирішувалися у ході досліджень. Результати дисертаційної роботи є достовірними, бо базуються на даних, отриманих у процесі експериментальних досліджень, при опрацюванні статистичних, фондових матеріалів. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційному дослідженні дисертантки, представлені у 26 публікаціях, з яких 8 – статті у наукових фахових виданнях України, 4 – статті у зарубіжних виданнях (1 з яких індексована в наукометричній базі Web of Science), 1 – розділ у колективній міжнародній монографії, 8 – статті та тези у збірниках матеріалів конференцій, 4 – інтерактивні навчальні посібники, 1 – інтерактивний збірник завдань.

Аналіз змісту дисертацій. У вступі дисертаційної роботи здобувачкою обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету, завдання, об'єкт і

предмет дослідження, охарактеризовано основні методи дослідження, окремі головні положення дисертаційного дослідження, які представлені у науковій новизні та практичному значення, подано інформацію про особистий внесок дисертантки, апробацію результатів дисертації, кількість публікацій, а також про структуру та обсяг самої роботи.

Мета і завдання роботи Костенко Оксани Василівни знайшли своє відображення в її змісті та структурі. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, де представлені найголовніші результати проведеного дослідження, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У першому розділі **«Теоретичні засади формування професійних компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних засобами інформаційно-комунікаційних технологій»** представлено сутність базових понять дослідження, які умовно поділено на три групи: професійні компетентності, інформаційно-комунікаційні технології і технології дистанційного та змішаного навчання.

Визначено структуру професійних компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних, яка включає формування компетентностей із теорії бухгалтерського обліку, оволодіння знаннями про бухгалтерський (фінансовий) облік, оволодіння знаннями про економічну діяльність підприємства, статистику та фінанси, оволодіння інформаційними системами і технологіями в обліку, оволодіння основами оподаткування.

Вивчено можливості інформаційно-комунікаційних технологій в організації освітнього процесу у ЗП(ПТ)О в умовах дистанційного та змішаного навчання, зумовленого воєнним станом в Україні та всесвітньою пандемією.

Визначено можливості інформаційно-освітнього середовища та його складові, що надало можливість авторці спроектувати ІОС за освітньою програмою підготовки кваліфікованого робітника з професії «Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних». Дисертанткою представлено спроектоване інформаційно-освітнє середовище та його електронні освітні ресурси, які

набули подальшого розвитку у створенні ІОС на макрорівні (проект інформаційно-освітнього середовища Вищого професійного училища №7 м. Кременчука Полтавської області «Віртуальний портал») та на регіональному рівні (обласний проект інформаційно-освітнього середовища «Діджиталізація професійної освіти в умовах змішаного навчання з професії «Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних»»).

У другому розділі **«Забезпечення формування професійних компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних засобами інформаційно-комунікаційних технологій»** дисертанткою Оксаною Василівною виокремлено і науково обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування професійних компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних засобами ІКТ: цифрова грамотність викладачів; комп'ютеризація та інформатизація освітнього процесу професійно-теоретичної підготовки майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних; використання онлайн-сервісів та інформаційних технологій в організації освітнього процесу; розробка електронних навчально-методичних комплексів на засадах компетентнісного підходу.

Авторкою творчо спроектовано технологію формування професійних компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних засобами інформаційно-комунікаційних технологій, спрямовану на організацію професійно-теоретичної підготовки в умовах дистанційного та змішаного навчання. На особливу увагу заслуговує структура експериментальної технології, яка складається з наступних компонентів: цільовий (формується під впливом середовища, а саме вимог ринку праці та Державних стандартів професійної (професійно-технічної) освіти); змістовний (розкриває структуру та зміст професійних компетентностей і зв'язки між предметами), навчально-педагогічний (характеризує зміст, форми, методи й засоби навчання, демонструє матеріально-технічну та навчально-методичну базу й умови) і результативний (характеризує ступінь досягнення поставленої мети).

Схвально оцінюємо методику створення електронних навчально-методичних комплексів за компетентностями засобами ІКТ за освітньою програмою підготовки кваліфікованого робітника з професії «Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних» та розроблені відповідно до неї ЕНМК інтерактивний збірник завдань з бухгалтерського обліку (Частина І), інтерактивний посібник «Бухгалтерський облік», інтерактивний посібник «Економічна діяльність підприємства, статистика та фінанси», освітня онлайн-платформа для обліковців, навчальний сайт «ІСТО». Вважаємо, що практичне значення розробленої дисертанткою інформаційно-освітнього середовища за освітньою програмою підготовки кваліфікованих робітників за професією «Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних», заслуговує на увагу.

У третьому розділі **«Дослідно-експериментальна перевірка педагогічних умов формування професійних компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних засобами інформаційно-комунікаційних технологій»** дисертанткою визначено критерії та їх показники сформованості професійних компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних засобами ІКТ: мотиваційний, когнітивний, професійно-діяльнісний. Відповідно до критеріїв та показників Костенко Оксаною Василівною встановлено рівні: низький, середній, достатній, високий.

Експериментальне дослідження послідовно реалізовано 2017-2022 р.р. за аналітико-пошуковим, констатувальним, формувальним та контрольним етапами. З метою перевірки достовірності отриманих результатів та правильності сформульованої мети використано статистичні методики обробки даних. Дослідження характеризується значною кількістю респондентів, які взяли участь у експерименті (145 здобувачів освіти у контрольній групі і 145 – у експериментальній), що навчаються за професією «Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних». З огляду на підсумкове узагальнення результатів доведено ефективність розробленої технології

формування професійних компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

У висновках до розділів і висновках до дисертації підсумовано отримані наукові здобутки та окреслено ключові перспективи подальших досліджень. Ґрунтовні висновки представлені у кожному з розділів дослідження повною мірою відображають зміст і результати як окремих частин дослідження, так і засвідчують ефективність реалізованого дослідження в цілому. Дисертацію ілюстровано рисунками та таблицями. Роботу доповнюють додатки, які містять інформаційні, навчально-методичні, діагностувальні матеріали, що дозволяє у повній мірі отримати уяву про сутність отриманих у ході досліджень результатів.

Порушень академічної доброчесності у дисертації здобувачки не виявлено.

Мова і стиль дисертації. Дисертація написана літературною державною мовою. Отримані результати дослідження викладені у доступному для фахівців вигляді. Робота чітко структурована, логічно побудована, аргументація основних положень і висновків є достатньою. Текст дисертації оформлений згідно з чинними вимогами МОН України.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням, яке має як теоретичне, так і практичне значення. Її результати є внеском у розвиток наукових засад для теорії і методики професійної освіти.

Високо оцінюючи дисертаційне дослідження Костенко Оксани Василівни, варто відзначити декілька дискусійних моментів і зауважень, які потребують обговорення:

1. Авторка належним чином обґрунтувала актуальність теми, але, на нашу думку, доцільно було б лаконічно окреслити основні недоліки у методичному забезпеченні процесу формування професійних компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних засобами ІКТ.

2. У підрозділі 2.3 автором наведено схему організації проведення бізнес-симуляції «Моя фірма» та її короткий опис. На нашу думку, авторка не достатньо розкрила її зміст. Використання бізнес-симуляцій у процесі формування професійних компетентностей майбутніх фахівців є перспективним напрямком і дисертаційне дослідження прикрасило б навчально-методичне забезпечення цієї педагогічної технології.

3. На нашу думку, у додатках доцільно було б навести результати контрольних зрізів навчальних досягнень здобувачів освіти та захистів дипломів для унаочнення доказовості висновків автора щодо результатів дисертаційного дослідження.

4. Дисертантка використовує у своїй роботі програмне забезпечення «1С Бухгалтерія», що є забороненим програмним продуктом в Україні і не дає пояснення цього факту у своєму дисертаційному дослідженні.

Висловлені зауваження не знижують загалом високої наукової цінності отриманих результатів дисертаційного дослідження і носять в основному рекомендаційний характер. Дисертаційна робота Оксани Василівни Костенко «Формування професійних компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних засобами інформаційно-комунікаційних технологій» є самостійною і науково завершеною працею. Отримані в ній якісно нові теоретичні та практичні результати дозволяють удосконалити зміст, методи і форми дистанційного та змішаного навчання в процесі професійно-теоретичної підготовки майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних.

Висновок. Дисертаційна робота Оксани Василівни Костенко «Формування професійних компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних засобами інформаційно-комунікаційних технологій» за змістом, структурою та оформленням відповідає галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12.01.2017 року зі змінами і затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від

12.01.2022 року № 44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка – Костенко Оксана Василівна має нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати для теорії і методики професійної освіти та заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент:

кандидатка педагогічних наук, старша викладачка кафедри автомобільного транспорту, викладачка спеціальних економічних дисциплін Відокремленого структурного підрозділу «Бережанський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Уляна ДУДКА

*Сідпис та особу
Дудки У. В. завідувачу*

*Головниця директора
з кадрової роботи*

В. Редуняк